

MENGEHMAREN

IN HET ST.-JANSHOSPITAAL TE BRUGGE

Van de hand van J. Penninck verscheen *Het Sint-Janshospitaal*, een geïllustreerde brochure van 40 blz. De eerste helft ervan is een bondig historisch overzicht van de instelling en een beschrijving van de gebouwen. In een tweede deel worden het Memlingmuseum en de andere kunstschaten van het Hospitaal beschreven. Een praktische gids, die gidsen en bezoekers het nodige aan de hand doet om de aloude stichting en haar kunstwerken te leren kennen. Een volgende druk mag gerust wat meer zakelijke uitleg geven over de symboliek en de figuren van sommige schilderijen. De belangstelling daarvoor groeit met de dag. (Te bestellen door overschrijving van 25 F op P.C. 1644.54, Heemkundige Kring M. Van Coppenolle, St.-Andries).

B.

WENDUINE IN DE HAND

Over Wenduine gaf B. Machiels een mooi verzorgde brochure uit (*Kent U Wenduine?*), waarin de geschiedenis van de gemeente, alsook de ontwikkeling van de badplaats aldaar in het kort wordt geschetst. Velen zullen dit zonder wetenschappelijke pretentie geschreven boekje met plezier ter hand nemen. Het leest zeer vlot. Misschien hadden enkele ondertitels het lezen ervan nog gemakkelijker gemaakt.

Keurige illustraties uit het verleden van de gemeente en uit haar wording tot badplaats, alsook twee plannen, verhogen nog de waarde van het boekje, dat zeker in de smaak zal vallen van de vreemdelingen die in de zomer te Wenduine komen verblijven.

JOS. DE SMET

GEBED VAN DE VINKENIER

Het Gemeentelijk Feestcomité van Deerlijk heeft de vinkeniers van Vlaanderen bedacht met een mooi « zantje »: een kleurige Sint-Franciskus die preekt tot de vogelen. Nog mooier is dat prentje op de keerzijde waar Leon Defraeye, de man van de geschiedenis en het volksleven van Deerlijk, een dichterlijk « gebed van de vinkenier » ten beste geeft. Een voorbeeld van gezonde, levende volkskunde. Hier moge gewezen worden op het slot van dit lyrisch gebed waarin de H. Franciskus van Assisi, de apostelen Filippus en Jakobus en Sint-Jan voor de Latijnse Poort als « beschermers van de vogels en van de vinkeniers » worden aangeropen. De auteur zal wel zelf eens in Biekorf dat patroonschap van de vinkenierswereld willen toelichten.

B.

HEKSENWAAN IN LEIELAND

De heksenprocessen in de eeuw van Rubens en Vondel. wie wil daarover nog een oordeel uitspreken in onze eeuw die de rechten van de mens in de mond heeft en zelf in barbaarsheid uitmunt. Dan maar liefst er een kermis van maken en de heks verbranden op een folkloristische brandstapel, zoals te Ieper en te Nieuwpoort. De vonken spatten zelfs op de « Slaper » van Veurne, die dreigt in die sabbat van de Westhoek mee te dansen.

De hekserij, die G. P. BAERT historisch behandelt (*Heksenprocessen in de Leiestreek*, in Jaarboek 1962 van Kunst- en Oudheidkundige Kring - Deinze, blz. 179-220), speelt in de Leiestreek, van Olsene naar Kruishoutem toe. Het landschap moet niet beschreven worden, een grote kaart van de streek (uit Beaurain 1690), in prachtige reproductie, plaatst er ons middenin. En hoor dan de mensen spreken, aangeklaagden, getuigen en rechters, in de verdwazing die de bladen van de procesbundels vult. Over betovering van kinderen, koeien, paarden, over de betovering van de boterkarn, over beleving en onttovering: een geografische verlenging van « Toverye in het Brugse Vrye », en dat alles in de jaren 1651-1661. En verteld door een schrijver die heden en verleden kan doen sprankelen van leven. Dat bewijst hij in de jaargangen van dat steeds hoogstaande Jaarboek van Deinze, en ook elders in blad en boek van Bokrijk tot Bachten de Kupe.

A. V.

LIEDJE VAN CECILIA

Een oud Brugs vrouwtje « zong » verleden jaar het volgende liedje zover ze kon. Het is niet volledig; ik deel het hier mede voor mogelijke aanvulling. — P. F.

Cecilia mijn tante
die schone keizerin
haar lampe kost nie' branden
't er was geen olie in.

Ik kwam Cecilia tegen
al langst de waterkant
met violette blommekes
al in haar 'n rechten hand.

Sint Jozef en Cecilia
ze droomden enen droom
dat Jezus' purper mantelken
lag onder den palmenboom ..

DE MAN VAN 'T MANNEKE
Een biografie van Alfons Van Hee
door Karel M. De Lille

Ditmaal heeft Pastoor Van Hee zijn biograaf gevonden. Hugo Verriest kende hem te goed om lang en veel over die numero vier van zijn Vlaamse Koppen te schrijven. Pastoor De Gryse bezorgde ons een eerste bondige levensbeschrijving met bloemlezing uit het Manneke. Verheugend is dat een wakkere zoeker en schrijver van de jonge generatie zich aan het werk heeft gezet en geen moeite heeft gespaard om een definitieve biografie van die populaire West-vlaamse figuur samen te stellen. Zijn merkwaardige speurzint heeft tal van geschreven documenten achterhaald. Een voorraad van mondelinge overleveringen uit familie en vriendenkring kon nog worden geborgen. Een aanzienlijke documentatie, die door de vaardige pen van de auteur tot boeiende, vlot lezende hoofdstukken werd verwerkt. Nauwkeurigheid en kritische zin gaan samen met een realistische visie op het karaktertype van Van Hee, terwijl elke bladzijde zegt dat ze con amore geschreven is. Een echt vuurwerk van anecdoten brengt deze evocatie van de wereld van Blauwvoeterie, Vlagge en Swigenden Eede, van al die koppen die in hun doen, spreken en schrijven draaien rond de Man : de enige die 't Manneke uit de Mane kon doen schijnen. Een kermis voor geest en hart. Een boek om te lezen en te herlezen, een van de bovenste plank in elke eigen en elke openbare bibliotheek. (Een boek in-8 van 178 blz. met buitentekstplaten. Prijs : 125 F ; te bestellen door overschrijving op P.C. 617109 K. De Lille, Cartonstraat 40, Ieper).

A. V.

IN MEMORIAM O'FLANDERS

Alderik Vincke van Brugge werd in 1897 de eerste lekebroeder van Tongerlo sedert de Franse Revolutie. Hij is op 16 januari 11. overleden in zijn 86e jaar. In zijn schrijversnaam had hij Vlaanderen en Ierland versmolten, de twee vaderlanden van zijn hart. Hij was een van de oudste medewerkers van Biekerf. In onze jaargang XXI (1910 ; bijblad) publiceerde hij als *Remo* een studie over San Giuliano dei Fiamminghi te Rome. In 1923-1924 volgde zijn uitvoerige mededeling over de Middeleeuwse handelsbetrekkingen tussen Vlaanderen en Genua. Deze studiën zouden later opgenomen worden in zijn bekend en steeds waardevol werk : *Toen Vlaanderen groot was* (Brugge 1930). Voor het Groene Erin werd hij gezant, hardloper en troubadour midden ons. Germaans-Keltisch was voor hem geen kloof maar een band, en het vuur dat hij in zich droeg was zo heilig dat iets ervan zal blijven nawerken en in dankbare herinnering voortleven.

B.

GOEDE MANIEREN AAN TAFEL

in de Bourgondische eeuw

De volgende regels van wellevendheid komen voor in een handschrift van omstreeks 1450, bewaard te Parijs. (Bibl. Nationale nr. 7398-2). Hier volgt de vertaling uit het oudfrans.

Leg geen brok uit uw mond weer in de schotel.
Dop uw brood niet in het zoutvat.
Vermijd overdaad in eten en drinken.
Zo ge zopt in uw kroes, drink de wijn uit of giet hem uit.
Maak geen herrie als men de schotel voor u wegneemt.
Hang niet, bij 't luisteren, op uw elleboog over tafel.
Steek uw brok niet op uw mes, dat kan u kwetsen.
Wrijf uw neus niet met de hand die het vlees houdt.
Bied aan niemand de rest van uw potage aan.
Besmeer het schoonlaken (tafellaken) niet.
Leg uw resten in een schotel samen.
Snuit uw neus niet overluid over tafel.
Spuw niet uit over de tafel heen.
Zitten er veel genodigden aan, dan betaamt het niet winden te laten.

Deze regels waren bestemd voor personen van adel en uit de gegoede stand. De tafelvork was toen nog niet in gebruik.

M. P.

VOLKSLEVEN TE OOSTENDE

De stad Oostende, die nu een Museum voor Folklore heeft geopend, mag « een keerse branden » — en geen kleine — voor ARY SLEEKs, de bezieler van de Oostendse Folklorekring « De Plate ». En de auteur van een reeks merkwaardige monografieën over het volksleven van zijn stad. Zes nummers van elk ca. 120 blz., rijk aan inhoud, vlot geschreven, keurig gedrukt en geïllustreerd, vormen de eigenlijke folklorereeks. Hier volgen de titels: 1. Oude Oostendse kinderrijmpjes en volksliedjes. 2. Bijgeloof en volksremediën te Oostende. 3. Het Oostendse dialect. 4. Oude Oostendse volks-types. 5. Oude Oostendse straten en gebouwen. 6. Oude Oostendse afspanningen, danszalen en cafés-chantants. De nummers 2 en 3 zijn uitverkocht; de prijs van nr. 1 is 25 F; de nrs. 4-6 kosten elk 80 F. Een zevende nummer is van historische inhoud (Vijf glanspunten uit de geschiedenis van Oostende) en behandelt natuurlijk op uitvoerige wijze het Beleg en de Oostendse Kompagnie (prijs: 80 F). De werkjes zijn te bekomen door overschrijving van de aangeduide prijs op P.C. 587.30 (Karel Seys, Oostende).

B.

BAKELANDT OF DE EXEMPLAIRE ROVERSKAPITEIN

De boerenknecht uit Lendelede, zedelijk verlaten jongen, groeit op in boeverij. Vlucht in en uit het Franse leger, conscrit, deserteur en nogeens conscrit. Zo belandt hij bij een « bende » die leeft van roof op Westvlaamse wegen. Achttien maanden teren zij op reiziger en boer. Een Pittemse boerin, Catharina De Smet, wordt bij ongeluk « de moord » van de bende. Een boerin van Staden, de weduwe Schoonheere, zet de gendarmes op het spoor van de rovers, en 't spel is uit. Over Kortrijk en Ieper worden, vanaf maart 1801, niet minder dan 33 betichten opgebracht naar Brugge, hoofdstad van het departement. De kerken waren weer geopend en de welkomstgroeten aan Bonaparte en Josephine pas binnengehaald toen het proces werd opgeroepen. Op Allerzielen 1803 vielen 24 koppen vóór het Mandeke (Panier d'Or) op de Markt te Brugge onder de guillotine van het huidige Gruuthusemuseum. Voor roversbenden kende de justitie geen pardon. Vijf jaar tevoren, in 1798, had dezelfde Markt van Brugge de 21 koppen zien vallen van de bende Salembier.

In de bende van 1799-1801 was Louis Bakelandt nooit de aanvoerder geweest. De feitelijke leider van de ordeloze hoop was veeleer Busschaert van Ichtegem. Bakelandts naam was echter verbonden aan de moord van Pittem, de enige moord die ten laste van de bende werd gelegd. Het volk beschouwde hem dan ook als de kapitein van de bende van het geheimzinnige Vrybusch, geen bende immers zonder kapitein. Zo werd Bakelandt de vedette van vliegend blad en marktlied reeds in de eerste weken na de terechtstelling. Stof voor een boek zou hij eerst worden vijftig jaar later.

Het jaar van de nieuwe geboorte van Bakelandt is 1858, het jaar van Gezelles Kerkhofblommen en Dichtoefeningen. De scholen en Conscience hadden het volk leren lezen, er was vraag naar literatuur van bloed en moord in 't vlaams. De Kleine Katholieke Bibliotheek van Van Hee te Roeselare bracht een Bakelandt van Pieter Cracco op de markt in een kader van zedelessen. Victor Huys van Geluwe, alsdan collega van Gezelle te Roeselare en later pastoor van Zillebeke, begon met een Bakelandt in feuilletons voor de bladen van Neut te Gent en te Brugge. De concurrerende uitgevers Neut (later Siffer) en Snoeck hadden opeens elk hun Bakelandt en brachten hem van 1858 tot 1890 in een dozijn uitgaven op de markt. De vierde uitgave van Huys (1890) werd zelfs verzorgd door niemand minder dan Guido Gezelle in samenwerking met zijn broeder Jozef, uitgave die zou betrokken worden in een taal- en zedekundige polemiek tussen Dr. Claeys en de redactie van Biekorf. (Daarover Biekorf 1961, 279).

Bakelandt staat nu een eeuw lang in de actualiteit en heeft dienst gedaan als exempel van de roverskapitein die zo diep gevallen was

ten gevolge van zijn ongodsdienstigheid (Huys), van zijn nieuwgezinde sociale denkbeelden (Cracco), van zijn republikeinse en franse gezindheid (Plancquaert 1882). Frankrijk als bron van alle kwaad en van Bakelandts verderf, kreeg ook een aangepaste plaats in de vierde, verbeterde uitgave van Huys (1890). Onze eeuw bracht nog een paar versies van een Bakelandt als filou (1923) en als gangster (1954) in bewerkingen die de moralisatie tot het commerciële minimum hebben herleid.

Prof. Eg. I. Strubbe die in 1927, in samenwerking met E. Hosten, Bakelandt en zijn bende heeft gedemitologiseerd, plaatste nu onlangs in *Volkskunde* (63e jaargang, 1962, blz. 158-173) een bijdrage over *De metamorfoses van de Bakelandt-figuur (1803-1961)*. Onze samenvatting wil de lezer de weg wijzen naar deze belangrijke en boeiende studie.

A. V.

DE DUINENABDIJ TE BRUGGE

Het Seminarie van Brugge, gevestigd in de Duinenabdij tweede versie, is een bezienswaardigheid van de stad. De monumentale kloostergebouwen zijn een barokensemble dat in Vlaanderen zijn weerga niet heeft. Beeldhouwwerk, schilderijen, verluchte handschriften, wiegedrukken vormen een kunstpatrimonium waardig van de gebouwen. De keurig gedrukte en geïllustreerde gids, samengesteld door Kan. Janssens de Bisthoven, archivaris van het Bisdom, is een welkome verrijking van onze oudheidkundige documentatie. In feite het eerste zelfstandige vademecum over het monument en zijn inhoud. Gelukkige seminaristen uit de oecumenische tijd, die hun veelzijdige oriëntering zien aanvullen door een heldere wegwijzer in eigen huis. Op de wandeling door gangen en zalen ontmoet men een galerij portretten die heel de geschiedenis van de bisdommen Ieper en Brugge weerspiegelen. De auteur vraagt terecht onze bijzondere aandacht voor de grisaille-panels van de graven van Vlaanderen. De tien eerste panels van de reeks zijn inderdaad een artistiek en historisch document van nationale betekenis. Een uitvoerige studie over deze Bourgondische panels wordt door de auteur voorbereid. — De zeer verzorgde illustratie van het boek omvat 32 buitentekstplaten plus drie bladzijden met de 52 wapenschilden van de abten van Duinen in kleurendruk. Deze heraldieke bijlage, die naar moeilijk te bereiken documenten werd uitgevoerd, zal in ruime kring gewaardeerd worden. — A. V.

— B. JANSSENS DE BISTHOVEN. *De abdij van de Duinen te Brugge*. Uitgegeven door de Gidsenbond, 1963. Formaat 13 × 18, 72 blz. : illustratie. Prijs : 65 F (te bestellen door overschrijving op P.C. 4114.23 Gidsenbond Brugge).